

Fremsat den 4. oktober 2023 af Justitsministeren (Peter Hummelgaard)

Forslag

til

Lov om ændring af kriminallov for Grønland og retsplejelov for Grønland

(Selvstændig bestemmelse om psykisk vold)

§ 1

I kriminallov for Grønland, jf. lovbekendtgørelse nr. 1187 af 18. september 2023, foretages følgende ændring:

1. Efter § 88 indsættes:

»§ 88 a. For psykisk vold dømmes den, som tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden, og som gentagne gange over en periode udsætter den anden for groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre den anden, herunder ved udøvelse af negativ social kontrol.«

§ 2

I retsplejelov for Grønland, jf. lovbekendtgørelse nr. 1186 af 18. september 2023, foretages følgende ændringer:

1. I § 333, stk. 1, 1. pkt., ændres »§§ 88 og 89,« til: »§§ 88-89,«.

2. I § 336 b, stk. 1, 1. pkt., indsættes efter »vold,«: »psykisk vold,«.

3. I § 340 a, stk. 1, nr. 2, litra b, ændres »eller § 88, 1. pkt.,« til: »§ 88, 1. pkt., eller § 88 a.«

§ 3

Loven træder i kraft den 1. januar 2024.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Selvstændig bestemmelse om psykisk vold
 - 2.1. Gældende ret
 - 2.2. Justitsministeriets overvejelser
 - 2.3. Den foreslåede ordning
3. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige
4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet mv.
5. Administrative konsekvenser for borgerne
6. Klimamæssige konsekvenser
7. Miljømæssige- og naturmæssige konsekvenser
8. Forholdet til EU-retten
9. Hørte myndigheder og organisationer
10. Sammenfattende skema

1. Indledning

Regeringen ønsker i fællesskab med Naalakkersuisut at udvikle danske ansvarsområder i Grønland. Regeringen vil sammen med Grønland arbejde for, at de danske ansvarsområder i Grønland følger standarden i Danmark med respekt for de forhold og forskelle, der er mellem Danmark og Grønland. Dertil vil regeringen løbende prioritere, at lovgivning på danske ansvarsområder opdateres.

Som led i dette har Justitsministeriet efter ønske fra Naalakkersuisut udarbejdet dette lovforslag, som kriminaliserer psykisk vold i nære relationer.

Det kan have store konsekvenser for den personlige frihed og en persons psykiske velbefindende at blive udsat for psykisk vold. De negative konsekvenser af psykisk vold kan – især i nære relationer – være langvarige eller endog livsvarige, da den psykiske vold nedbryder ofrenes psykiske integritet. Det er derfor afgørende at værne om ofrene og deres retsfølelse, så de får den beskyttelse, forståelse og anerkendelse fra samfundet, som de fortjener. Efter Justitsministeriets og Naalakkersuisuts opfattelse ses der på denne baggrund at være behov for at indføre en selvstændig bestemmelse om psykisk vold i kriminalloven. På den måde afspejles det, at psykisk vold kan være lige så alvorligt og skadeligt som fysisk vold, og at udøvelse af psykisk vold bør være lige så kriminelt som udøvelse af vold i øvrigt. Lovforslaget har således til formål at kriminalisere psykisk vold i nære relationer.

Lovforslaget indeholder herudover ændringer i retsplejelov for Grønland som følge af den foreslåede kriminalisering af psykisk vold.

Foruden lovforslaget lægger Justitsministeriet op til at foretage konsekvensrettelser i anden lovgivning som følge af indførelsen af en bestemmelse i kriminalloven om psykisk vold. Dette gør sig gældende for anordning om ikrafttræden for Grønland af lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning og for anordning om ikrafttræden for Grønland af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Lovforslaget bygger på en tilsvarende ændring af den danske straffelov, der blev foretaget ved lov nr. 329 af 30. marts 2019 om ændring af straffeloven og forskellige andre love (selvstændig bestemmelse om psykisk vold).

2. Selvstændig bestemmelse om psykisk vold

2.1. Gældende ret

Kriminalloven indeholder på nuværende tidspunkt ingen selvstændig bestemmelse om psykisk vold, men derimod en række andre bestemmelser, som omfatter adfærd, der kan være udtryk for krænkelse af en andens psykiske integritet.

Efter kriminallovens § 75, stk. 1, dømmes for krænkelse af familie eller husstand den, som ved vanrøgt eller nedværdigende behandling krænker sin ægtefælle, sit barn eller nogen anden person, som er undergivet gerningsmandens

myndighed eller forsorg, eller som er gerningsmanden be-svogret eller beslægtet i opstigende linje. Efter bestem-mel-sens stk. 2 gælder det samme den, som udsætter de i stk. 1 nævnte personer for nød ved modvilligt at unddrage sig en forsørgelses- eller bidragspligt, som over for de nævnte personer påhviler gerningsmanden.

For ulovlig tvang dømmes efter kriminallovens § 91 den, som ved vold eller trussel om vold, om betydelig skade på gods, om frihedsberøvelse eller om at fremsætte usand sig-telse for forbrydelse eller ærerørigt forhold eller at åbenbare privatlivet tilhørende forhold tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget. Det samme gælder den, som ved trussel om at anmelde eller åbenbare en forbrydelse eller om at fremsætte sande ærerørige beskyldninger tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, for så vidt fremtvingelsen ik-ke kan anses tilbørlig begrundet ved det forhold, som truslen angår.

For trusler efter kriminallovens § 98, stk. 1, dømmes den, som på en måde, der er egnet til hos nogen at fremkalde alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd, truer med at foretage en forbrydelse.

Herudover indeholder kriminalloven en bestemmelse om fy-sisk vold. Det fremgår således af kriminallovens § 88, at for vold dømmes den, som forsætligt beskadiger eller krænker en andens legeme. Det samme gælder den, som uagtsomt tilføjer en anden betydelig skade på legeme eller helbred.

2.2. Justitsministeriets overvejelser

Psykisk vold er et indarbejdet begreb især på det sociale område. Begrebet er ikke ensartet defineret, men bruges som regel til at betegne et gentagende eller kontinuert mønster af handlinger eller undladelser (eller begge dele), der har til formål at kontrollere eller dominere en anden, så denne underordner sig eller nedbrydes. Der kan være tale om meget forskelligartede handlinger mv., som kan rumme forskellige typer af fysiske eller psykiske krænkelser, der begås i nære relationer.

Kriminalloven kriminaliserer i dag en række nærmere be-stemte krænkelser af den psykiske integritet. Det vil typisk være isolerede handlinger som f.eks. ulovlig tvang, trusler eller vold. Endvidere kan der også dømmes for andre mere varige tilstande som f.eks. vanrøgt.

Efter Justitsministeriets opfattelse beskytter bestemmelserne imidlertid ikke i tilstrækkeligt omfang mod krænkelser af den psykiske integritet. Det skyldes, at en række handlinger, der kan karakteriseres som psykisk vold, ikke er omfattet af de gældende bestemmelser. Der kan være tale om kræn-kelser, som ikke er så alvorlige, at de i sig selv opfylder ger-ningsindholdet for f.eks. ulovlige trusler eller ulovlig tvang, men som kan virke tilsvarende eller mere krænkende for en forurettet, der flere gange over en periode udsættes for en sådan adfærd. Der kan desuden være tale om krænkelser af en type, der ikke omfattes af nogen gældende bestem-

melse. Der vil herudover sjældent i familierelationer være truffet foranstaltninger efter lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, der har til formål at beskytte et offer for krænkelser. Samtidig afspejler den eksisterende retstilstand ikke alvoren af psykisk vold.

Der er på den baggrund efter Justitsministeriets opfattelse behov for en selvstændig bestemmelse om psykisk vold i kriminalloven.

Justitsministeriet lægger i den forbindelse vægt på, at psy-kisk vold – især i nære relationer – kan have langvarige eller endog livsvarige konsekvenser for et offer, idet det f.eks. kan medføre, at den pågældende langsomt isoleres eller ned-brydes. Særligt i forhold til børn må det lægges til grund, at psykisk vold kan forhindre eller ødelægge barnets udvikling, herunder især udviklingen af barnets identitet, selvværd og selvtilid.

I nogle tilfælde kan psykisk vold føre til psykiske skader hos forurettede. Justitsministeriet finder, at en indtrådt psykisk skade bør indgå i vurderingen af grovheden af den psykiske vold, men at der også er behov for at beskytte ofre for krænkelser, uden at en psykisk skade er opstået, eller uden en sådan skade kan påvises. Kriminaliseringen bør således ikke afhænge af, hvor modstandsdygtigt et offer er over for krænkelser af den psykiske integritet, ligesom det kan være vanskeligt at påvise psykiske skader.

Justitsministeriet er opmærksom på, at der – som i andre sager – er bevismæssige udfordringer i forbindelse med sag-er om psykisk vold. Erfaringerne fra Danmark viser også, at disse bevismæssige udfordringer indebærer, at få sager om psykisk vold fører til domsfældelse. Justitsministeriet finder dog ikke, at dette er et tilstrækkeligt argument for ikke at kriminalisere den krænkende adfærd.

Justitsministeriet finder, at en kriminalisering af psykisk vold bør gælde i nære relationer, hvor gerningsmanden har en tilknytning til forurettedes husstand. Justitsministeriet har herved lagt vægt på, at flere organisationer, der beskæftiger sig med psykisk vold, i forbindelse med indsættelsen af en bestemmelse om psykisk vold i den danske straffelov har peget på, at der er et særligt behov for en kriminalisering af psykisk vold i nære relationer, fordi krænkelser i nære relationer opleves som særligt indgribende for en forurettet, som kan opleve, at det er svært at finde et "frirum" fra den psykiske vold eller at flygte herfra. Justitsministeriet finder således, at det er mest hensigtsmæssigt på nuværende tidspunkt at foretage en afgrænset kriminalisering af psykisk vold i forhold til denne særligt sårbare gruppe, der må vur-deres at have et stort behov for beskyttelse.

Justitsministeriet finder i den forbindelse, at der også er behov for at sikre, at f.eks. psykisk vold, der har stalking-lignende karakter, fordi det fortsætter eller begynder efter en samlivsophævelse, er omfattet af kriminaliseringen. Psykisk vold, som begås af personer, som tidligere har haft en nær tilknytning til forurettedes husstand, vil kunne opleves som

lige så indgribende som psykisk vold fra f.eks. et medlem af husstanden, fordi gerningsmanden som regel har et tilsvarende kendskab til forurettede og husstanden.

2.3. Den foreslåede ordning

Justitsministeriet foreslår, at der indsættes en selvstændig bestemmelse om psykisk vold i kriminallovens kapitel 19 om forbrydelser mod liv og legeme.

Med indsættelsen i kapitel 19 tilkendegives det, at psykisk vold er en væsentlig krænkelse af en persons integritet, som kan være lige så alvorlig og skadelig som fysisk vold.

Det foreslås med bestemmelsen, at den, som tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden, og som gentagne gange over en periode udsætter den anden for groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre den anden, herunder ved udøvelse af negativ social kontrol, dømmes for psykisk vold.

Den foreslåede bestemmelse har til formål at omfatte gentagne krænkelse i nære relationer over en periode, som tilsammen har en vis intensitet.

En sådan bestemmelse vil være en udvidelse af gældende ret, idet den både omfatter adfærd, som ikke er kriminaliseret efter gældende ret, og adfærd, der allerede er kriminaliseret.

Det bemærkes, at det ikke er hensigten med den foreslåede bestemmelse at fastsætte en almen gældende definition af begrebet ”psykisk vold”.

Det foreslås, at bestemmelsen i sit sidste led indeholder en direkte henvisning til negativ social kontrol for at understrege, at negativ social kontrol ligeledes er udtryk for psykisk vold. Hvis en person fastholdes i et ægteskab eller en lignende samlivssituation f.eks. med henvisning til familiens sammenhængskraft, isoleres fra sit barn eller sine nærmeste, afpresses, eller hvis der på anden vis lægges pres på en person til at træffe eller undlade at træffe bestemte livsbeslutninger vedrørende f.eks. skilsmisse eller ophør af samliv, bopæl eller uddannelse, så er det efter omstændighederne et udtryk for negativ social kontrol, der kan udgøre psykisk vold. Det afgørende for, at bestemmelsen i de givne situationer finder anvendelse, vil være, at fastholdelsen faktisk og på en utilbørlig måde styrer den anden person ved f.eks. at fastholde personen i et ægteskab eller en samlivssituation mod dennes vilje eller ved at formå personen til at træffe eller undlade at træffe de ovenfor nævnte livsbeslutninger.

Fastsættelsen af foranstaltningen i den enkelte sag vil bero på rettens konkrete vurdering af alle sagens relevante omstændigheder. Retten skal således i forbindelse med foranstaltningens fastsættelse bl.a. tage højde for karakteren og varigheden af den nedværdigende, forulempende og kræn-

kende behandling, forurettedes forhold og de konsekvenser, som adfærden har haft for forurettede.

Det bør indgå som en skærpene omstændighed i forbindelse med rettens fastsættelse af foranstaltning, om forurettede er et barn, har en funktionsnedsættelse eller på anden måde er gerningsmanden fysisk eller psykisk underlegen. Det bør ligeledes være en skærpene omstændighed, hvis et barn overværer psykisk vold mod en nærtstående.

Ved valget og udmålingen af foranstaltning skal retten tage hensyn til den enkelte gerningsmands personlige forhold, herunder hvad der skønnes nødvendigt for at afholde vedkommende fra yderligere lovovertrædelser, jf. kriminallovens § 121, stk. 1, nr. 2. Der skal imidlertid også tages hensyn til lovovertrædelsens grovhed, herunder samfundets interesse i at modvirke handlinger af den pågældende art, jf. § 121, stk. 1, nr. 1.

Der foreslås desuden ændringer af retsplejeloven som følge af kriminaliseringen af psykisk vold, herunder bl.a. indførelse af samme mulighed for at beskikke en bisidder i sager om psykisk vold, som i sager om vold efter gældende ret.

Som konsekvens af lovforslaget foreslås der ligeledes ændringer i anordning om ikrafttræden for Grønland af lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning og anordning om ikrafttræden for Grønland af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til lovforslagets §§ 1 og 2.

3. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige

Lovforslaget forventes at have begrænsede merudgifter for Justitsministeriets myndigheder. Eventuelle merudgifter forventes at kunne afholdes inden for Justitsministeriets myndigheders eksisterende økonomiske rammer.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet mv.

Lovforslaget vurderes ikke at have økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet mv.

5. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget har ikke administrative konsekvenser for borgerne.

6. Klimamæssige konsekvenser

Lovforslaget har ingen klimamæssige konsekvenser.

7. Miljømæssige- og naturmæssige konsekvenser

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

8. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

9. Hørte myndigheder og organisationer

Et udkast til lovforslaget har i perioden fra den 6. januar 2023 til den 3. februar 2023 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Advokatrådet, Amnesty International, Avannaata Kommunia, Barnets Tarv Nu, Bryd Tavsheden, Børnerådet, Børnesagens Fællesråd, Børns Vilkår, Center for Voldsramte, Danner, Dansk Kvindesamfund, Danske Advokater, Danske Familieadvokater, Danske Regioner, Den Danske Dommerforening, Det Kriminalpræventive Råd, Dialog mod vold, Digitalt Ansvar, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolsstyrelsen, Everyday Sexism Project Danmark, Exitcirklen, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige, Foreningen af Offentlige Anklagere, Foreningen af Offentlige Anklagere i Grønland, Foreningen af Statsadvokater, Foreningen Grønlandske Børn, Forsvarerforeningen i Grønland,

Fængselsforbundet, Grønlands Landsret, Grønlands Politiforening, Grønlands Råd for Menneskerettigheder, Grønlandske Advokater, Hjælp Voldsofre, Institut for Menneskerettigheder, Joan-Søstrene, Justitia, Kalaallit Nunaanni Naligiissitaanissamut Siunnersuisoqatigiit (Ligestillingsrådet i Grønland), KL, Kvinderådet, Kvinno, Kommune Kujalleq, Kommune Qeqertalik, Kommuneqarfik Sermersooq, Kredsdommerforeningen, Kriminalforsorgsforeningen, Landsforeningen af Forsvarsadvokater, Landsforeningen Børn og Samvær, Landsforeningen for børn og forældre, Landsforeningen for Voldsramte Kvinder, Landsforeningen KRIM, Landsforsvareren, Landsorganisationen af Kvindekrisecentre (LOKK), Lev Uden Vold, Mary Fonden, MIO (Børnetalsmanden), Mødrehjælpen, Nunatsinni Advokatit, OAK Foundation Denmark, Offerrådgivningen i Danmark, PiSiu (Det Grønlandske Kriminalpræventive Råd), Politiforbundet, Politiklagenævnet i Grønland, Qeqqata Kommunia, Red-Safehouse Red Barnet, Retspolitisk Forening, Retten i Grønland, Rigsadvokaten, Rigspolitiet, Røde Kors, SAVN, TUBA, Unicef Danmark, Vestre Landsret, VIVE og Østre Landsret.

Endelig har udkastet til lovforslag været forelagt Grønlands Selvstyre til udtalelse.

10. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindreudgifter (hvis ja, angiv omfang/Hvis nej, anfør »Ingen«)	Negative konsekvenser/merudgifter (hvis ja, angiv omfang/Hvis nej, anfør »Ingen«)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Lovforslaget forventes at have begrænsede merudgifter for Justitsministeriets myndigheder. Eventuelle merudgifter forventes at kunne afholdes inden for Justitsministeriets myndigheds eksisterende økonomiske rammer.
Implementeringskonsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Klimamæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Miljø- og naturmæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ingen EU-retlige aspekter.	
Er i strid med de fem principper for implementering af erhvervsrettet EU-regulering/ Går videre end minimumskrav i EU-regulering (sæt X)	J A	NEJ X

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Kriminalloven indeholder på nuværende tidspunkt ingen selvstændig bestemmelse om psykisk vold.

Kriminalloven indeholder imidlertid i dag en række bestemmelser, som omfatter krænkelse af en andens psykiske integritet, herunder bl.a. kriminallovens § 91 om ulovlig tvang, § 98, stk. 1, om trusler, § 88 om vold og § 75 om vanrøgt. Der kan endvidere – afhængig af de nærmere omstændigheder – være tale om overtrædelser af foranstaltninger efter lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning.

Det foreslås, at der indsættes en ny § 88 a i kriminalloven. Den foreslåede bestemmelse kriminaliserer som noget nyt, at en person, som tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden, gentagne gange over en periode udsætter den anden for groft nedværdigende, forulepende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre den anden, herunder ved udøvelse af negativ social kontrol.

Den foreslåede bestemmelse finder anvendelse på gerningsmænd, der ”tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand”.

Det forudsættes således, at den foreslåede bestemmelse finder anvendelse på personer i den forurettedes husstand, f.eks. en ægtefælle, samlever, forældre, søskende eller plejeforældre. Bestemmelsen vil ligeledes finde anvendelse på personer med en nær tilknytning til den andens husstand. Det vil eksempelvis kunne gøre sig gældende for en tidligere ægtefælle, der stadig jævnligt kommer i husstanden, f.eks. fordi deres fællesbørn har bopæl der, eller en onkel, der er involveret i opdragelsen af børnene. Det vil også kunne gøre sig gældende for forurettedes kæreste, der ikke bor sammen med forurettede.

Ved vurderingen af, om en person er nært knyttet til forurettedes husstand, vil bl.a. kunne indgå, om gerningsmanden har eller tidligere har haft folkerregisteradresse på samme adresse som forurettede, om der er et afhængighedsforhold mellem gerningsmanden og forurettede, om gerningsmanden og forurettede er beslægtede, samt om gerningsmanden jævnligt kommer i forurettedes hjem.

Det bemærkes, at opregningen ikke er udtømmende. Det vil således i forhold til psykisk vold, som også kan udøves ved hjælp af digitale tjenester såsom telefon, sms, gps-sporing, sociale medier mv., tillige være relevant at se på, om ger-

ningsmanden og forurettede jævnligt har kontakt via digitale tjenester.

Herudover foreslås det, at bestemmelsen skal finde anvendelse på gerningsmænd, som tidligere har tilhørt eller været nært knyttet til forurettedes husstand. Det vil omfatte gerningsmænd, som tidligere har været del af husstanden eller i øvrigt har haft en sådan nær tilknytning til husstanden, f.eks. en ekskæreste, som er flyttet fra husstanden, eller et familie-medlem, som ikke længere jævnligt kommer i forurettedes hjem.

Det forudsættes, at der foreligger en vis forbindelse mellem den psykiske vold og gerningsmandens tilknytning til husstanden. F.eks. vil krænkelse, som begynder, mens forurettede og gerningsmanden bor sammen, og som fortsætter efter, at gerningsmanden ikke længere er en del af husstanden, og krænkelse, som begynder i forbindelse med en ophævelse af samlivet, have tilstrækkelig sammenhæng. Hvis en krænkende adfærd derimod først begynder længere tid efter samlivsophævelsen mv., vil adfærdens udgangspunkt ikke være omfattet af bestemmelsen. F.eks. vil der ved psykisk vold, som begynder et år efter en samlivsophævelse, normalt ikke foreligge den nødvendige forbindelse mellem den psykiske vold og gerningsmandens tilknytning til husstanden, medmindre parterne har opretholdt en regelmæssig og nær kontakt, f.eks. på grund af parternes børn.

Den foreslåede bestemmelse forudsætter endvidere, at der er tale om en adfærd, der er foretaget ”gentagne gange over en periode”.

Der skal være tale om en adfærd, der gentages og i almindelighed opfattes som et mønster. Enkeltstående krænkelse vil således falde uden for bestemmelsen. Er der tale om meget alvorlige krænkelse, vil få tilfælde dog være tilstrækkeligt. Kravet om gentagen adfærd vil ikke indebære, at adfærdens består af samme type krænkelse.

Det handlingsmønster, som den forurettede skal være underlagt, kan ofte karakteriseres som et regime, der er præget af utryghed og frygt for, at vold, seksuelle overgreb, trusler, tvang eller andre krænkelse fortsætter. Regimet har normalt karakter af, at den forurettede bestemmes over og kontrolleres på en enevældig og hensynsløs måde. Der kan være tale om meget forskelligartede handlinger eller undladelse, som kan rumme forskellige typer af krænkelse af den andens legeme eller helbred, herunder vedkommendes mentale tilstand.

Den pågældende adfærd skal endvidere være foregået over en vis periode. Hvor lang denne periode skal være afhænger af en samlet konkret vurdering. Heri indgår bl.a. intensiteten og den potentielle skadevirkning af adfærdens. Er der tale om meget hyppige eller intensive episoder, vil selv en meget

kort periode kunne medføre, at den foreslåede bestemmelse finder anvendelse. Det tillægges endvidere væsentlig betydning i forhold til forurettede børn og unge, at handlingerne eller undladelserne er af en sådan karakter, at de – selv over en kort periode – er egnet til at skade barnets eller den unges udvikling eller selvopfattelse.

For at bestemmelsen skal kunne finde anvendelse, skal der objektivt set være tale om, at nogen udsættes for ”groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd”. Begreberne lader sig ikke klart afgrænse over for hinanden, idet nogle handlinger både kan udgøre nedværdigende, forulempende og krænkende behandling.

Med nedværdigende handlinger sigtes til en adfærd, der er egnet til at ydmyge eller nedgøre offeret. Der kan f.eks. være tale om, at gerningsmanden åbenlyst behandler den forurettede dårligere end andre, at den forurettede berøves muligheden for at få indflydelse på egne forhold, eller at den forurettede tvinges til at gøre eller tåle noget, som den forurettede ikke bryder sig om eller opfatter som uværdigt. Det er ikke i den forbindelse et krav, at andre end gerningsmanden er vidne til ydmygelsen.

Forulempende handlinger sigter primært til gerningsmandens chikanerende eller generende adfærd. Der kan f.eks. være tale om, at gerningsmanden kontakter forurettedes arbejdsplads, familie, venner mv. for at sprede falske rygter om forurettede, at der gives fejlagtig information til offentlige myndigheder, herunder indgives falske anmeldelser til politiet, at der sendes private billeder (uanset om disse udgør en overtrædelse af kriminallovens § 95) af forurettede til andre, at der bestilles et stort antal varer til levering hos forurettede, eller at der ofte sendes beskeder til forurettede om, at man har kendskab til, hvor den pågældende befinder sig. Det bemærkes, at gerningsmanden vil kunne få andre til at foretage de nævnte handlinger for sig.

Krænkende adfærd er et bredt begreb, som f.eks. omfatter en adfærd, der er egnet til at skade forurettedes ære eller selvfølelse, eller som i øvrigt negativt kan påvirke den forurettedes psykiske integritet. Det vil typisk være et element i den krænkende behandling, at forurettede oplever at få sine grænser overskredet, herunder f.eks. seksuelt eller gennem overvågning. Krænkende adfærd kan også foreligge, hvis en person overværer handlinger over for sine nærmeste, der opleves som ubehagelige eller chokerende, f.eks. hvor et barn overværer vold, psykisk vold eller andre overgreb over for barnets forældre eller søskende.

Krænkende adfærd omfatter også manipulerende adfærd, som f.eks. påvirkning af forurettedes tanker, holdninger og adfærd ved udspekulerede, vildledende, agiterende eller forførende handlinger. Den forurettede vil f.eks. kunne opleve, at gerningsmanden fordrejer en situation, sådan at gernings-

mandens krænkende adfærd opleves af den forurettede som selvforskyldt. Manipulation vil også kunne foreligge ved urimelig kritik, hentydninger eller anklager, som har til formål at få forurettede til at underkaste sig gerningsmanden.

Den omfattede adfærd kan bestå af handlinger eller undladelser (eller begge dele).

Som eksempler på adfærd, der – afhængig af de nærmere omstændigheder – kan betragtes som nedværdigende, forulempende og krænkende, kan nævnes at isolere en person fra den pågældendes familie eller netværk, at monitorere eller overvåge en person uden samtykke, f.eks. via digitale tjenester eller gps-udstyr, at tage kontrol over en persons dagligdag ved at beslutte, hvornår personen må sove, indgå i sociale sammenhænge med andre, hvilke personer vedkommende må omgås, hvilket tøj personen må iføre sig osv., at ignorere en person, at holde en person i uvished om afgørende beslutninger, f.eks. rejser til udlandet, at indskrænke en persons bevægelsesfrihed, at nægte en samlever eller ægtefælle at søge arbejde, at fratage en person adgang til støtte, at omtale en person som om, vedkommende ikke er noget værd, at indføre et regelsæt, der udstiller eller ydmyger personen, at isolere en person fra sit barn eller dennes nærmeste, at tage kontrol over en persons økonomi, at true en person eller den pågældendes børn eller nærmeste (truslerne behøver ikke nødvendigvis være omfattet af kriminallovens § 98, stk. 1), at udsætte en persons børn eller nærmeste for krænkelser eller vold for at skade personen, at fastholde en person i et ægteskab med henvisning til forestillinger om ærbarhed og/eller familiens generelle status eller udsætte forurettede for anden negativ social kontrol, at formå andre personer til at lægge pres på forurettede til at træffe bestemte livsbeslutninger, som f.eks. uddannelse eller ægtefællevalg, at isolere en person fra adgangen til f.eks. sundhedsvæsenet, uddannelse og arbejdsmarkedet, at tvinge en person til at gennemføre eller afslutte en graviditet, at afpresse en person, at ødelægge eller true med at ødelægge en persons ejendele eller at udbrede ondsindet sladder, rygter eller intime oplysninger om forurettede. Specifikt i forhold til børn kan også nævnes adfærd, der udsætter barnet for konstant devaluering, eller som nedbryder barnets selvverd. Der kan f.eks. være tale om, at barnet ignoreres og nægtes omsorg, eller at barnet tages som gidsel i konflikter mellem dets forældre. Der kan også være tale om kommentarer om barnets krop, vægt eller madindtag.

Det bemærkes, at de nævnte eksempler ikke er udtømmende, samt at det i forhold til flere af de nævnte handlinger afhænger af de foreliggende omstændigheder, forurettedes alder og modenhed, hvis det er et barn, og parternes relation i øvrigt, om der er tale om nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd.

Den nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd skal kunne betegnes som grov, for at adfærden er omfattet af

den foreslåede bestemmelse. Det er således ikke enhver nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, der kan udgøre psykisk vold i bestemmelsens forstand. Omvendt er det ikke et krav, at hver enkeltstående handling eller undladelse kan betegnes som grov, hvis der samlet set er tale om grov nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd.

Kravet om, at adfærden skal kunne betegnes som grov, har nær sammenhæng med kravet om, at adfærden skal foregå gentagne gange over en periode, og at den skal være egnet til at styre den forurettede. Der skal således samlet set være tale om adfærd af en vis varighed, intensitet og dermed grovhed.

Adfærden skal være egnet til utilbørligt at styre forurettede. Ordlyden ”styre” sigter til kontrollerende adfærd, som forhindrer forurettede i at udfolde sig frit, herunder pga. en frygt for nye krænkelser. Adfærden har således i almindelighed til formål at give gerningsmanden en magtposition i forhold til forurettede eller at styrke eller opretholde magtpositionen. Der kan f.eks. være tale om dominerende eller kontrollerende adfærd, der kan medføre, at forurettede får frataget fornemmelsen af at bestemme over sig selv og sit eget liv, at forurettedes selvværd nedbrydes, at forurettede isoleres eller gøres afhængig af gerningsmanden. Adfærden skal således samlet set være egnet til at påvirke forurettedes frie vilje.

Det er en objektiv vurdering, om adfærden er egnet til at styre forurettede. Det er således ikke afgørende for anvendelsen af bestemmelsen, at forurettede rent faktisk er blevet styret. Kriminaliseringen afhænger endvidere ikke af, om styringen har påført den forurettede psykiske skader eller lignende.

Den styrende adfærd skal endvidere være ”utilbørlig”, hvilket omfatter styrende adfærd, som ikke er en naturlig del af parternes relation. Styring er således i visse tilfælde nødvendig og helt naturlig, f.eks. i særlige relationer mellem voksen og barn (forudsat at der tages fornøden højde for barnets alder og modenhed) eller i relationen mellem plejekrævende ældre eller personer med handicap og den person, som plejer eller passer den ældre eller personer med handicap. Det må dog antages, at grove krænkelser kun sjældent vil kunne opfattes som en naturlig del af parternes relation. Dette indebærer, at forældres opdragelse af børn som udgangspunkt ikke er omfattet af bestemmelsen, men at forældres adfærd over for deres børn kan antage en karakter eller grovhed, der omfattes af bestemmelsen, herunder f.eks. hvis barnet udsættes for hyppige og længerevarende stuearrest.

Bestemmelsens sidste led præciserer, at udøvelsen af negativ social kontrol udgør psykisk vold. Dette kan gøre sig gældende i et ægteskab eller en lignende samlivssituation, der

i kraft af sit indhold fastholder en person med det formål at lægge pres på en person til at træffe eller undlade at træffe bestemte livsbeslutninger vedrørende f.eks. skilsmisse, ophør af samliv, bopæl eller uddannelse. Der vil i den forbindelse f.eks. kunne lægges vægt på, om ægteskabet eller samlivssituationen faciliterer en magtposition for gerningsmanden i forhold til forurettede, om forurettede gennem ægteskabet eller samlivssituationen får frataget fornemmelsen af at bestemme over sig selv og sit eget liv, og om situationen påvirker forurettede til at gøre eller tåle noget, som ikke er udtryk for forurettedes frie vilje. Det vil være afgørende, at samlivet faktisk og på en utilbørlig måde styrer den anden person ved f.eks. at fastholde personen i et ægteskab eller en samlivssituation mod dennes vilje eller ved at formå personen til at træffe eller undlade at træffe en af de ovenfor nævnte livsbeslutninger.

Hvis gerningsmandens handlinger over for forurettede efter sit indhold har haft til formål at styre en anden person, men hvor handlingen ikke har været egnet til det, kan der efter omstændighederne dømmes for forsøg på psykisk vold i medfør af kriminallovens § 12. Det vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis handlingsmønstret ikke har haft den fornødne varighed.

Fastsættelsen af foranstaltningen i den enkelte sag vil bero på rettens konkrete vurdering af alle sagens relevante omstændigheder. Retten skal således i forbindelse med fastsættelsen af foranstaltningen bl.a. tage højde for karakteren og varigheden af den nedværdigende, forulempende og krænkende behandling, forurettedes forhold og de konsekvenser, som adfærden har haft for forurettede. Gerningsmandsprincippet i kriminalloven medfører, at der ved valget og udmålingen af foranstaltninger også skal ske en konkret vurdering af det enkelte tilfælde, hvor både hensynet til lovovertrædelsens grovhed, herunder samfundets interesse i at modvirke handlinger af den pågældende art, og gerningsmandens personlige forhold, herunder hvad der skønnes nødvendigt for at afholde den pågældende fra yderligere lovovertrædelser, skal indgå.

Det bemærkes, at den foreslåede bestemmelse efter omstændighederne omfatter adfærd, der i forvejen er selvstændigt kriminaliseret, herunder f.eks. vanrøgt efter kriminallovens § 75, ulovlig tvang efter § 91 og trusler efter § 98, stk. 1. Der kan herudover være tale om andre former for kriminalitet, som begås som led i regimet af psykisk vold, f.eks. vold efter kriminallovens § 88, voldtægt efter § 77 eller andre seksualforbrydelser. I de nævnte tilfælde forudsættes den foreslåede bestemmelse at skulle anvendes i sammenstød med andre bestemmelser.

Den foreslåede bestemmelse omfatter i kraft af den almindelige medvirkensordning i kriminallovens § 13, også den, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til udøvelse af psykisk vold. Som eksempel herpå kan nævnes personer,

som må anses for at have en særlig autoritet i forhold til forurettede og dennes nærmeste, og som medvirker til, at gerningsmanden over for forurettede udøver negativ social kontrol. Det bemærkes desuden, at den medvirken, der ligger inden for det kriminaliserede område, forudsætter en vis forbindelse mellem den konkrete handling og den psykiske vold, idet det dog ikke kræves, at den pågældende handling har været afgørende for udøvelsen af den psykiske vold.

Efter bestemmelsen om medvirken i § 13 vil enhver, der i bestemmelsens forstand deltager i en forbrydelse ved tilskyndelse, råd eller dåd, pådrage sig samme ansvar for handlingen som gerningsmanden.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 2

Til nr. 1

Retsplejelovens § 333 vedrører beskikkelse af en bisidder for forurettede i kriminalsager. Det fremgår af bestemmelsens stk. 1, at retten i sager, der vedrører overtrædelse af kriminallovens § 37 (krænkelse af offentlig myndighed), hvis der er tale om vold eller trussel herom, § 74 (blodskam) og §§ 77-81 (voldtægt, kønslig udnyttelse, kønsligt forhold til børn, forførelse, kønsligt forhold til en ung person mod betaling), § 84, stk. 1 (blufærdighedskrænkelse), § 86, stk. 1, jf. § 12 (forsøg på manddrab), § 88 (vold), § 89 (prisgivelse af menneskeliv), § 90, stk. 3 (forvoldelse af fare for smitte med en livstruende sygdom), § 91 (ulovlig tvang), § 92 (frihedsberøvelse), § 93 (menneskehandel) eller § 112 (røveri), beskikker en bisidder for den, der er forurettet ved lovovertrædelsen efter anmodning fra den forurettede, medmindre lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter, eller bisidderbistand må anses for åbenbar unødvendig. Hvis den forurettede er under 15 år, har den forurettede krav på beskikkelse af en bisidder, hvis sagen vedrører en overtrædelse af § 74 og §§ 77-81 i kriminalloven.

Det foreslås, at der i retsplejelovens § 333, stk. 1, indsættes en henvisning til den foreslåede § 88 a, således der på samme måde som for overtrædelser af § 88 om vold efter begæring fra forurettede kan beskikkes en bisidder i sager om overtrædelse af den foreslåede § 88 a.

Der er ikke herudover tilsigtet nogen ændring af de pågældende bestemmelser.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 2

Det følger af retsplejelovens § 336 b, stk. 1, at i sager, hvor der er afsagt dom om anbringelse i anstalt, jf. kriminallovens kapitel 31, for en grovere overtrædelse af kriminalloven, hvor vold, trusler eller anden personfarlig kriminalitet indgår, eller en seksualforbrydelse, underrettes den forurettede efter anmodning om tidspunktet for den dømtes første uledsagede udgang og løsladelse og om eventuel undvigelse, hvis den dømte har været varetægtsfængslet før dom og ikke har været løsladt mellem dommens afsigelse og fuldbyrdelse. I sådanne tilfælde underrettes den forurettede desuden efter anmodning, hvis gerningsmanden under afsoning og på institutionens område med institutionens viden medvirker i optagelserne til et tv- eller radioprogram produceret til udsendelse i Grønland, hvori den pågældende har en fremtrædende rolle, eller i et portrætinterview i et grønlandsk dagblad. Det samme gælder ved medvirken i optagelserne af et sådant tv- eller radioprogram eller interview uden for institutionens område i tilfælde, hvor institutionen har meddelt tilladelse til udgang med viden herom. Er den forurettede afgået ved døden, underrettes den forurettedes nære pårørende efter anmodning. Underretning kan afslås, hvis væsentlige hensyn til gerningsmanden taler for det.

Det foreslås, at der i retsplejelovens § 336 b, stk. 1, 1. pkt., indsættes en henvisning til den foreslåede § 88 a. Dette indebærer, at der i forhold til en dom om anbringelse i anstalt for en grovere overtrædelse af kriminalloven, hvor psykisk vold efter den foreslåede § 88 a indgår, på samme måde som for vold skal ske underretning af forurettede eller dennes nære pårørende efter de nærmere regler herom i § 336 b, stk. 1.

Der er ikke herudover tilsigtet nogen ændring af den pågældende bestemmelse.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 3

Retsplejelovens § 340 indeholder regler om politiets foretagelse af videoafhøring. Det følger af bestemmelsens stk. 1, at politiets afhøring af en person kan optages på video med henblik på anvendelse af optagelsen som bevis under hovedforhandlingen efter § 467 a (videoafhøring), hvis personen er under 13 år, eller personen er under 15 år, og efterforskningen vedrører en overtrædelse af kriminallovens § 74 (blodskam) eller kapitel 18 (seksualforbrydelser) eller § 86, stk. 1 (manddrab) eller § 88, 1. pkt. (vold), hvor personen eller en af dennes nærmeste er forurettet, og den, der er mistænkt, er en af personens nærmeste. Videoafhøring kan endvidere ske, hvis personen er under 18 år, og særlige omstændigheder taler for videoafhøring, eller personen er

18 år eller derover og har en alvorlig psykisk lidelse eller væsentlig funktionsnedsættelse, og særlige omstændigheder taler for videoafhøring.

Det foreslås, at der i retsplejelovens § 340 a, stk. 1, nr. 2, *litra b*, indsættes en henvisning til den foreslåede § 88 a, således at der på samme måde som for efterforskningen vedrørende overtrædelse af kriminallovens § 86 stk. 1, om manddrab eller kriminallovens § 88, 1. pkt., om vold kan foretages videoafhøring af personer under 15 år vedrørende efterforskning om overtrædelse af den foreslåede § 88 a, hvor personen eller dennes nærmeste er forurettet og den, der er mistænkt, er en af personens nærmeste.

Der er ikke herudover tilsigtet nogen ændring af den pågældende bestemmelse.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til § 3

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. januar 2024.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 333. I sager om overtrædelse af kriminallovens § 37 med hensyn til vold eller trussel herom eller §§ 74 og 77-81, § 84, stk. 1, § 86, stk. 1, jf. § 12, §§ 88 og 89, § 90, stk. 3, §§ 91-93 og 112 beskikker retten efter anmodning fra den forurettede en bisidder til at støtte og vejlede den forurettede, medmindre lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter eller bisidderbistand må anses for åbenbart unødvendig. Er den forurettede under 15, år har den forurettede krav på beskikkelse af bisidder, hvis sagen vedrører en overtrædelse af kriminallovens §§ 74 og 77-81.

§ 336 b. I sager, hvor der er afsagt dom om anbringelse i anstalt, jf. kriminallovens kapitel 31, for en grovere overtrædelse af kriminalloven, hvor vold, trusler eller anden personfarlig kriminalitet indgår, eller en seksualforbrydelse, underrettes den forurettede efter anmodning om tidspunktet for den dømtes første uledsagede udgang og løsladelse og om eventuel undvigelse, hvis den dømte har været tilbageholdt før dom og ikke har været løsladt mellem dømmens afsigelse og fuldbyrdelse. I sådanne tilfælde underrettes den forurettede desuden efter anmodning, hvis gerningsmanden under afsoning og på institutionens område med institutionens viden medvirker i optagelserne til et tv- eller radioprogram produceret til udsendelse i Grønland, hvori den pågældende har en fremtrædende rolle, eller i et portrætinterview i et grønlandsk dagblad. Det samme gælder ved medvirken i optagelserne af et sådant tv- eller radioprogram eller interview uden for institutionens område i tilfælde, hvor institutionen har meddelt tilladelse til udgang med viden herom. Er den forurettede afgået ved døden, underrettes den forurettedes nære pårørende efter anmodning. Underretning kan afslås, hvis væsentlige hensyn til gerningsmanden taler for det.

§ 1

I kriminallov for Grønland, jf. lovbekendtgørelse nr. 1187 af 18. september 2023, foretages følgende ændring:

1. Efter § 88 indsættes:

»§ 88 a. For psykisk vold dømmes den, som tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden, og som gentagne gange over en periode udsætter den anden for groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre den anden, herunder ved udøvelse af negativ social kontrol.

§ 2

I retsplejelov for Grønland, jf. lovbekendtgørelse nr. 1186 af 18. september 2023, foretages følgende ændringer:

1. I § 333 *stk. 1, 1. pkt.*, ændres »§§ 88 og 89,« til: »§§ 88-89,«.

2. I § 336 *b, stk. 1, 1. pkt.*, indsættes efter »vold,«: »psykisk vold,«.

Stk. 2-3. ---

§ 340 a. Politiets afhøring af en person kan optages på video med henblik på anvendelse af optagelsen som bevis under hovedforhandlingen efter § 467 (videoafhøring) i følgende tilfælde:

1) ---

2) Personen er under 15 år, og efterforskningen vedrører en overtrædelse af

a) ---

b) § 86, stk. 1 eller § 88, 1. pkt., i kriminallov for Grønland, hvor personen eller en af dennes nærmeste er forurettet og den, der er mistænkt, er en af personens nærmeste.

Stk. 2-4. ---

3. I § 340 a, stk. 1, nr. 2, litra b, ændres »§ 86, stk. 1, eller § 88, 1. pkt.,« til: »§ 86, stk. 1, § 88, 1. pkt., eller § 88 a«